

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка

Факультет _педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра психології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри

Гейко Є. В.
« 01 » серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП.1.1.2. Методологія психологічних досліджень

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Психологія (практична психологія)
(назва)

Форма навчання Денна, заочна (1 р. 10 м.)
(денна, заочна.)

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Методологія психологічних досліджень**

(назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-професійної програми _____
Психологія (практична психологія) _____,

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня
магістр за спеціальністю 053 Психологія _____
(шифр і назва спеціальності)

Розробники: докт. психол. наук, професор _____ Гейко Є.В.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від «1» серпня 2022 року №1

В.о. завідувача кафедри _____ Гейко Є.В.

Робоча програма навчальної дисципліни **«Методологія психологічних досліджень»** для студентів спеціальності 053 Психологія за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. 12с.

Гейко Є.В., 2022 рік
ЦДПУ імені В. Винниченка,
2022 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язковий	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>053 Психологія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		2-й	1-2-й
		Семестр	
		3-й	2-3-й
		Лекції	
		28 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		66 год.	106 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
		Екзамен	Екзамен
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: <u>другий (магістерський)</u>		

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія психологічних досліджень» є усвідомлення студентами логіки наукового, зокрема, психологічного дослідження, формування знань і умінь щодо організації та здійснення науково-психологічних досліджень певної проблеми.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія психологічних досліджень» є:

- розкрити сутність, функції та рівні методології;
- охарактеризувати систему методів теоретичного та емпіричного дослідження;
- охарактеризувати етапи наукового, зокрема, психологічного дослідження;
- розкрити зміст та структуру психолого-педагогічного експерименту як складової наукового, зокрема, психологічного дослідження;
- визначити особливості дослідження особистості, спілкування та діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	спеціальні
ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 8. Здатність розробляти та управляти проектами.	СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики. СК 2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості. СК 3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності. СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПР 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР 2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР 3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР 7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Методологія та теорія психології : загальна характеристика.

Тема 1. Введення в дисципліну «Методологія психологічних досліджень».

1. Предмет, об'єкт, цілі та завдання навчальної дисципліни «Методологічні та теоретичні проблеми психології».

2. Сутність методології: принципи, історичні етапи розвитку.

3. Наука як сфера людської діяльності і система знань..

4. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу.

Тема 2. Методологічні основи психології.

1. Методологія психології : принципи, основні підходи.

2. Методологічні підходи у психології.

3. Методологічні проблеми розуміння, пояснення та інтерпретації у психології.

4. Основні парадигми психології та принципи у яких вони конкретизуються.

Тема 3. Теоретичні проблеми психології.

1. Теорія та її основні компоненти. Формулювання наукових проблем: наукові категорії (терміни і поняття).

2. Операціоналізація теоретичних проблем у психології: типи наукових проблем (реальні, псевдо, риторичні).

3. Психологічні проблеми головних напрямків сучасної психології.

4. Психологічні проблеми в історії психології: основні етапи виникнення і розвитку

Змістовий модуль II. Методологічні та теоретичні проблеми наукового дослідження в історії та сучасній психологічній практиці психології

Тема 4. Методологія наукового дослідження.

1. Цілі, принципи, методи і рівні наукового дослідження.

2. Структура наукового дослідження: основні етапи наукового дослідження.

3. Методологія розробки програми наукового дослідження.

4. Деонтологічний аналіз наукового дослідження.

Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.

1. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень.

2. Характеристика методів наукового дослідження: класифікація методів психологічного дослідження за етапами наукового дослідження.

3. Основні і допоміжні методи психології.

4. Етичні правила проведення наукових психологічних досліджень.

Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки

1. Загальна характеристика методологічних проблем провідних напрямків та шкіл психології.

2. Внесок представників провідних психологічних напрямків та шкіл психології у формування методологічних основ класичної, неklasичної та постнеklasичної (постмодерної) раціональності.

3. Причини, тенденції виникнення та етапи методологічної кризи психології.

4. Історичні перспективи методологічних пошуків психології.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. <i>Методологія та теорія психології : загальна характеристика.</i>												
Тема 1. Введення в дисципліну «Методологія психологічних досліджень».	18	4	4			10	18	1	1			16
Тема 2. Методологічні основи психології.	18	4	4			10	18	1	1			16
Тема 3. Теоретичні проблеми психології.	18	4	4			10	20	3	1			16
Разом за Розділом 1	54	12	12			30	56	5	3			48
Змістовий модуль 2. <i>Методологічні та теоретичні проблеми наукового дослідження в історії та сучасній психологічній практиці психології</i>												
Тема 4. Методологія наукового дослідження.	20	4	4			12	22	1	1			20
Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.	24	6	6			12	22	1	1			20
Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та	22	6	4			12	22	1	1			18

сучасній практиці психологічної науки												
Разом за Розділом 2	66	16	14			36	64	3	3			58
Усього годин	120	28	26			66	120	8	6			106
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	120	28	26			66	120	8	6			106

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Введення в дисципліну «Методологія психологічних досліджень».	4 / 1
2	Тема 2. Методологічні основи психології.	4 / 1
3	Тема 3. Теоретичні проблеми психології.	4 / 3
4	Тема 4. Методологія наукового дослідження.	4 / 1
5	Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.	6 / 1
6	Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки	6 / 1
	Всього	28 / 8

4.2. Теми семінарських (практичних) занять денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Введення в дисципліну «Методологія психологічних досліджень».	4 / 1
2	Тема 2. Методологічні основи психології.	4 / 1
3	Тема 3. Теоретичні проблеми психології.	4 / 1
4	Тема 4. Методологія наукового дослідження.	4 / 1
5	Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.	6 / 1
6	Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки	4 / 1
	Всього	26 / 6

4.4. Завдання для самостійної роботи денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Введення в дисципліну «Методологія психологічних досліджень».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте процедуру методологічного аналізу у психології. 2. Назвіть структурні елементи наукового пізнання. 3. Охарактеризуйте критерії науковості, структуру наукового пізнання (теоретичного та емпіричного), його рівні форми. 4. Визначте особливості фундаментальної, загальнонаукової і конкретно-наукової методології. 	10 / 16
2	<p>Тема 2. Методологічні основи психології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «методологія». 2. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «парадигма». 3. Визначте основні парадигмальні орієнтації в сучасній психології. 4. З'ясуйте провідні методологічні орієнтації типів раціональності у психології: класичної, некласичної, постнекласичної (постмодерної). 	10 / 16
3	<p>Тема 3. Теоретичні проблеми психології.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте емпіричну основу наукових проблем у психології. 2. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «теорія». 3. Назвіть основні методологічні проблеми сучасної психології. 4. З'ясуйте провідні проблеми психології у контексті класичної, некласичної, постнекласичної (постмодерної) раціональності. 	10 / 16
4	<p>Тема 4. Методологія наукового дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте, у чому полягають основні методологічні завдання наукового дослідження. 2. Назвіть й охарактеризуйте рівні наукового дослідження. 3. Охарактеризуйте типи наукових проблем. 4. Поясніть, у чому полягає специфіка теоретичних та емпіричних гіпотез наукового дослідження. 5. Назвіть й охарактеризуйте методи та технічні процедури наукового дослідження. 	12 / 20
5	<p>Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть функції методології наукового дослідження. 2. Визначте основні характеристики організаційних методів психологічного дослідження. 3. Здійсніть аналіз емпіричних методів наукового дослідження. 4. Поясніть деонтологічні принципи, правила проведення наукових психологічних досліджень. 	12 / 20
6	<p>Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика методологічних проблем провідних напрямків та шкіл психології. 2. Внесок представників провідних психологічних напрямків та 	12 / 18

	шкіл психології у формування методологічних основ класичної, некласичної та постнекласичної (постмодерної) раціональності. 3. Причини, тенденції виникнення та етапи методологічної кризи психології. 4. Історичні перспективи методологічних пошуків психології.	
	Всього	66 / 106

4.5. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Методологія психологічних досліджень» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;

- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю є* перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю є* перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Сутність методології та її принципи.
2. Історичні етапи розвитку методології.
3. Фундаментальна методологія. Загальнонаукова методологія. Конкретно наукова методологія.
4. Рівні методологічного аналізу.
5. Наука як сфера людської діяльності і система знань.
6. Наукове пізнання та його специфіка. Функції науки.
7. Критерії науковості, структура наукового пізнання.
8. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу.
9. Предмет, об'єкт, завдання психології, її місце в системі наук.
10. Методологічні основи становлення предмету психології.
11. Базові категорії психології: стисла характеристика.
12. Еволюція предмету психології в історії психології.
13. Еволюція методів наукового дослідження в історії психології.
14. Основні етапи розвитку наукової психології.
15. Ідеологеми класичних і некласичних напрямів психології.
16. Методологічні орієнтації та методологічні тенденції у психології.
17. Характеристика методологічного монізму, лібералізму, нігілізму і плюралізму.
18. Типи раціональності в класичній, некласичній та посткласичній психології.
19. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень.
20. Методологія як форма мислення і діяльності.
21. Парадигмальне розуміння методології.
22. Характеристика явища феноменологічного зсуву у сучасній науці.
23. Методологічні проблеми розуміння та пояснення у психології.
24. Характеристика принципів конкретизації природничо-наукової парадигми.
25. Характеристика принципів конкретизації гуманістичної парадигми.
26. Характеристика принципів конкретизації вітакультурної парадигми.
27. Характеристика основних парадигмальних орієнтацій сучасної психології.
28. Методологічні засади духовної парадигми психології та її основні твердження.
29. Соціальні, моральні та духовні проблеми діяльності практичного психолога.
30. Методологічні чинники вирішення «етичного парадоксу» психології.
31. Поняття: «метод», «методологія», «методика».
32. Класифікація методів наукового дослідження.
33. Методологія наукового дослідження. Етапи, парадигма, структура, принципи наукового дослідження.
34. Основні парадигми психології.
35. Методологічні принципи як основа парадигми.
36. Характеристика першого етапу наукового дослідження.
37. Теоретичний аналіз наукової проблеми.
38. Теоретичні та емпіричні гіпотези наукового дослідження.
39. Характеристика другого етапу наукового дослідження.
40. Характеристика третього етапу наукового дослідження.
41. Міжнародний етичний кодекс психолога як методологічна основа психологічного дослідження. Правове регулювання психологічних досліджень.
42. Деонтологічний аналіз наукового психологічного дослідження.
43. Класифікація методів наукового дослідження.
44. Обсерваційні методи наукового дослідження.

45. Спостереження як метод психологічного дослідження. Критерії класифікації видів спостереження.
46. Експеримент як метод психологічного дослідження.
47. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень у кваліфікаційних роботах з психології.
48. Види науково-дослідних кваліфікаційних робіт з психології (їх стисла характеристика). Вимоги до кваліфікаційних робіт з психології.
49. Курсова і дипломна робота з психології.
50. Методологічні основи психологічної діагностики.
51. Методологічні основи психологічної корекції та психотерапії.
52. Методологічна специфіка дослідження психіки. Психіка як предмет системного дослідження.
53. Методологічна специфіка дослідження особистості у психології.
54. Методологічні основи теорії особистості у психології.
55. Постановка проблеми діяльності у психології. Діяльність як базова категорія психології.
56. Сутність проблеми спілкування у психології. Специфіка дослідження спілкування у психології.
57. Проблема біологічного (природного) і соціального (набутого) у сучасній психологічній науці.
58. Методологія практичної психології: основні парадигми.
59. Проблема психологічної допомоги. Її понятійний апарат.
60. Постановка проблеми кризи у психології. Шляхи подолання методологічної кризи у психології.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Екзамен	Сума		
Розділ 1				Розділ 2			Контрольна робота	Разом	Макс. - 40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
5	5	5	5	5	10	5	20	60		

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

1. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навчально-методичний посібник / В.В. Рибалка. — К: Ніка-Центр, 2003. — 204 с.
2. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник. / О. В. Крушельницька. — К.: Кондор, 2006. — 204 с.
3. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посібник / В. Л. Пілюшенко. — К., Лібра, 2004. — 343 с.
4. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології : навч.- метод. посіб. / В. В. Рибалка. — К. : Ніка-Центр, 2003. — 204 с.
5. Савчин Мирослав. Методологеми психології: монографія / 40 Мирослав Савчин. —К.: Академвидав, 2013. — 224 с.
6. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень. Підручник. / Д. М. Стеченко. — К., Знання, 2007. — 317 с.
7. Фурман А. В. Ідея професійного методологування : монографія / А. В. Фурман. — Ялта; Тернопіль : Економічна думка, 2008. — 205 с.
8. Цюцюра С. В. Методологія, методика та інформаційні технології наукових досліджень / С. В. Цюцюра. — К. : КНУБА, 2004. — 43 с.
9. Шкарабура М. Г. Методологія і методика наукових досліджень: Навч. посібник / М. Г. Шкарабура. — Черкаси: Відлуння – Плюс, 2004. — 79 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> (Сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського)
2. <http://ua.bookfi.org/g> (Бібліотека електронних книг з проблем психології)
3. <http://www.psych.kiev.ua> (Електронний вісник психології і педагогіки Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка)
<https://osnova.com.ua/trening-iz-formuvannya-komunikativnih-umin-i-navichok-zanyattya-iz-vpravami-ta-tehnikami/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральньоукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).